

Aleksander Podwapiński - brat Wawrzyniec

- franciszkanin i zegarmistrz

Rodem wychodzący się z Radoszyc w parafii Komańczy. Jeden z najbliższych współpracowników Św. Maksymiliana Marii Kolbego, żył w latach 1903-1983. Najwybitniejszy polski zegarmistrz, autor i współautor dwunastotomowego dzieła zaliczanego do klasyki literatury zegarmistrzowskiej.

Aleksander Podwapiński, późniejszy brat **Wawrzyniec**, urodził się 2 lutego 1903 roku we wsi Radoszycy niedaleko Komańczy (Bieszczady), gdzie jego rodzina posiadała mały dworek. Ojciec był właścicielem tartaku i młyna wodnego nad rzeką Oslawicą w Komańczy (dziś поближе posesji Państwa Teresy i Jerzego Żaków). Jego pasją była naprawa zegarów. Po ukończeniu szkoły średniej, Aleksander początkowo przygotowywany był do przejęcia zakładu po ojcu. Poznał tajniki tartacznictwa i budownictwa drewnianego. Niedługo potem wyjechał do Krakowa, aby tam ukończyć studia ekonomiczne w Akademii Handlowej. Rezygnując ostatecznie z przejęcia biznesu po ojcu, w kwietniu 1929 roku wstąpił do zakonu franciszkanów, przyjmując imię **Wawrzyniec**. Został przyjęty do klasztoru franciszkanów w Niepokalanowie, który w 1927 roku założył Św. Maksymilian Maria Kolbe.

Jak na razie Aleksander Podwapiński jest jedyną osobą wywodzącą się z terenu parafii Komańczy, która przywdziewając habit po wstąpieniu do stanu zakonnego, uzyskała w kraju i za granicą tak wysoki prestiż w dziedzinie nie wiążącej się z prowadzonym życiem zakonnym. Jako zakonnik też uznawany jest za jednego z najbardziej zasłużonych w historii Niepokalanowa. Należał do najbliższych współpracowników Św. Maksymiliana. Początkowo pracował przy wznoszeniu drewnianych baraków, a następnie późniejszych budynków klasztornych. Był organizatorem i kierownikiem prac budowlanych, później brał udział w kierowaniu działalnością wydawniczą (książki, czasopisma katolickie) i kolportażową. Należał do przodujących druhów znanej z profesjonalizmu niepokalanowskiej klasztornej jednostki Ochotniczej Staży Pożarnej. Przez jakiś czas był też osobistym sekretarzem o. Kolbego, przygotowywał różne dokumenty i korespondencję.

Po wybuchu II wojny światowej franciszkanie zostali zmuszeni do opuszczenia na pewien czas klasztoru w Niepokalanowie. W wyniku tułaczki wojennej we wrześniu 1939 roku brat Wawrzyniec znalazł się w Iwacewiczach Poleskich, tam przeszedł kilkumiesięczną praktykę zegarmistrzowską. Po powrocie w 1940 roku do Niepokalanowa, okazało się, że dla utrzymania klasztoru trzeba było rozwinąć prowadzenie usług przynoszących dochód. Na polecenie ojca Maksymiliana Kolbego, brat

Wawrzyniec założył warsztat naprawy zegarków i uczył innych współbraci zegarmistrzostwa.

W lutym 1941 roku Niemcy aresztowali o. Kolbego i wywieźli go na warszawski Pawiak, a później do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu, gdzie 14 sierpnia 1941 roku poniósł męczeńską śmierć w bunkrze głodowym. Także bratu Wawrzyńcowi groziło aresztowanie, dlatego opuścił Niepokalanów i ukrywał się w rodzinnych stronach. W 1942 roku powrócił do klasztoru

niepokalanowskiego i zdał egzamin czeladniczy w zawodzie zegarmistrzowskim. Na początku 1946 roku zdał kolejny egzamin mistrzowski.

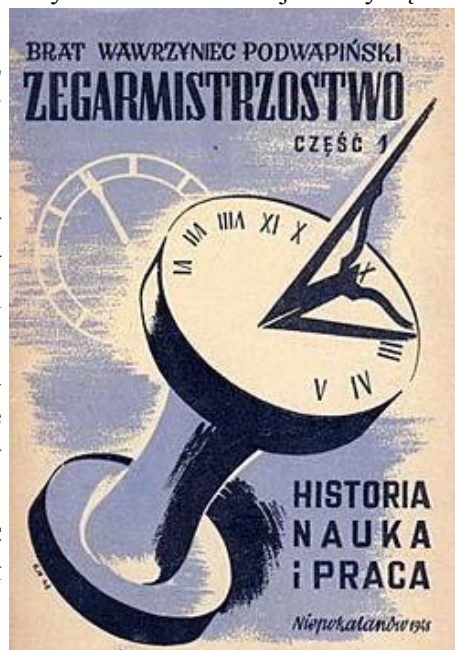
W latach 1949-1951 odbywał trzyletni korespondencyjny kurs zegarmistrzowski w prestiżowym British Horological Institute w Londynie. Brat Wawrzyniec zasłynął jako autor podręcznika dla zegarmistrzów, napisanie takiej książki sugerował mu już o. Kolbe. Pierwsze dwa z dwunastu tomów dzieła pt. **"Zegarmistrzostwo"** zostały wydane w 1948 roku. Miały one podtytuły: "Historia, nauka i praca" (I t.) oraz "Materiałoznawstwo zegarmistrzowskie i części zamienne"

(II t.). W następnych latach ukazały się dalsze tomy, których współautorem był brat Bernard Bartnik, również franciszkanin z Niepokalanowa. Nosiły one następujące podtytuły: "Maszyny, narzędzia i przybory zegarmistrza" (III t., 1949 r.), "Czas, kosmografia i zegary słoneczne" (IV t., 1950 r.), "Zegary wieżowe" (V t., 1952 r.), "Zegary i zegarki mechaniczne" (VI t., 1956 r.), "Technologia warsztatowa" (t. VII, 1962 r.), "Naprawa zegarów i zegarków mechanicznych" (VIII t., 1967 r.), "Elektryczne czasomierze pojedyncze" (IX t., 1974 r.). Ostatnie trzy tomy ukazały się już po śmierci brata Wawrzyńca, nosiły podtytuły: "Zegary elektryczne zespołowe" (X t., 1985 r.), "Zegary i zegarki specjalne - konstrukcja, działanie i naprawa" (XI t., 1985 r.) oraz "Ilustrowany słownik zegarmistrzowski" (XII t., 1990 r.). Sześć pierwszych tomów ukazało się nakładem Wydawnictwa oo. Franciszkanów w Niepokalanowie, dwa kolejne nakładem Wydawnictwa Przemysłu Lekkiego, tom dziewiąty - nakładem Biura wydawnictw LIBRA. Ostatnie trzy tomy powstały w Wydawnictwach Szkolnych i Pedagogicznych. Brat Wawrzyniec utrzymywał ścisłe kontakty z osobami oraz instytucjami związanymi z techniką zegarową. Współpracował z fabrykami zegarów w Łodzi i w Toruniu, z ośrodkami naukowo-badawczymi, m.in. z Instytutem Konstrukcji Przyrządów Precyzyjnych i Optycznych Politechniki Warszawskiej. Utrzymywał kontakt z ośrodkami zagranicznymi, w tym z Instytutem Techniki Zegarowej Uniwersytetu Technicznego w Stuttgarcie, którego dyrektorem był prof. Guenter Glaser, światowy autorytet w tej dziedzinie.

W 1974 roku A. Podwapiński brał udział w Międzynarodowym Kongresie Chronometrycznym w Stuttgarcie, w 1981 roku został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi. Praca niepokalanowskich braci zegarmistrzów, „Wawrzyńca” Podwapińskiego i Bernarda Bartnika, została udokumentowana w filmie pt. **"Po szóstej podnosi się wierzbowka"**, który powstał w 1982 roku, we współpracy Wytwórni Filmów Oświatowych w Łodzi z Telewizją Polską.

Na ile pozwalało mu życie zakonne, brat **Wawrzyniec** od czasu do czasu zaglądał w rodzinne strony. Odwiedzał proboszczów z Komańczy: ks. Stanisława Porębskiego i ks. Bolesława Burka. Dowiadując się o podjęciu budowy kościoła w Rzepedzi, którego patronem miał być obrany franciszkanin Ojciec Św. Maksymilian Maria Kolbe, z

chęcią złożył ofiarę na kontynuowanie dzieła, komentując znaczenie tego gestu, że to wkład ku czci „mojego Szefa”. Złamany i przykuty do łóżka niespodziewaną ciężką chorobą (wylew) mimo wcześniejszej obietnicy już nie przyjechał do Rzepedzi na poświęcenie kościoła w 1982 roku. Zmarł w szpitalu w Warszawie, 18 czerwca 1983 roku. W tym samym dniu Ojciec Święty Jan Paweł II odwiedził klasztor w Niepokalanowie w ramach drugiej pielgrzymki do Polski. W uroczystościach pogrzebowych i ostatniej drodze zmarłego zakonnika uczestniczył między innymi ówczesny proboszcz jego rodzinnej parafii ks. Bolesław Burek z Komańczy.

Widocznym śladem pobytu Podwapińskich w Komańczy jest okazały grób **Piotra** (1865-1935) i **Seweryny** (1867-1942) z Rysiewiczów z okazałym kamiennym nagrobkiem, znajdujący się na wiejskim cmentarzu rzymsko-katolickim, ufundowany przez syna **Aleksandra** - brata „Wawrzyńca”, a także przechowywany piękny ornat ofiarowany dla parafii Komańcza przez mieszkającą w Rymanowie **Marię**, siostrę **Władysława i Aleksandra Podwapińskich**. Niestety po przedwojennym tartaku i młynie Podwapińskich nad rzeką Oslawicą nie ma śladu.

Na zdjęciach: 1) brat Wawrzyniec Podwapiński, 2) zegarmistrzowie z Niepokalanowa: brat Podwapiński (z prawej) i br. Bartnik (z lewej), 3-5) podręczniki autorstwa braci z Niepokalanowa / fot. OFMConv Niepokalanów, AIF.

Dorobek Aleksandra Podwapińskiego: Podręcznik „Zegarmistrzostwo” – 12 tomów:

1. Wawrzyniec Podwapiński: *Zegarmistrzostwo*. T. I: **Historia, nauka i praca**. Niepokalanów: Wydawnictwo oo. Franciszkanów, 1948.
 2. Wawrzyniec Podwapiński: *Zegarmistrzostwo*. T. II: **Materialoznawstwo zegarmistrzowskie i części zamienne**. Niepokalanów: Wydawnictwo oo. Franciszkanów, 1948.
 3. Wawrzyniec Podwapiński: *Zegarmistrzostwo*. T. III: **Maszyny, narzędzia i przybory zegarmistrza**. Niepokalanów: Wydawnictwo oo. Franciszkanów, 1949.
 4. Wawrzyniec Podwapiński: *Zegarmistrzostwo*. T. IV: **Czas, kosmografia i zegary słoneczne**. Niepokalanów: Wydawnictwo oo. Franciszkanów, 1950.
 5. Wawrzyniec Podwapiński: *Zegarmistrzostwo*. T. V: **Zegary wieżowe**. Niepokalanów: Wydawnictwo oo. Franciszkanów, 1952.
 6. Wawrzyniec Podwapiński: *Zegarmistrzostwo*. T. VI: **Zegary i zegarki mechaniczne**. Niepokalanów: Wydawnictwo oo. Franciszkanów, 1956.
 7. Wawrzyniec Podwapiński: *Zegarmistrzostwo*. T. VII: **Technologia warsztatowa**. Warszawa: Wydawnictwo Przemysłu Lekkiego i Spożywczego, 1962.
 8. Wawrzyniec Al. Podwapiński, Bernard St. Bartnik: *Zegarmistrzostwo*. T. VIII: **Naprawa zegarów i zegarków mechanicznych**. Warszawa: Wydawnictwo Przemysłu Lekkiego i Spożywczego, 1967.
 9. Wawrzyniec Podwapiński: *Zegarmistrzostwo*. T. IX: **Elektryczne czasomierze pojedyncze**. Gdynia: LIBRA, 1974.
 10. Bernard St. Bartnik, Wawrzyniec Al. Podwapiński: *Zegarmistrzostwo*. T. X: **Zegary elektryczne zespołowe**. Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 1985.
 11. Bernard St. Bartnik, Wawrzyniec Al. Podwapiński: *Zegarmistrzostwo*. T. XI: **Zegary i zegarki specjalne – konstrukcja, działanie i naprawa**. Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 1985.
 12. Bernard St. Bartnik, Wawrzyniec Al. Podwapiński: *Zegarmistrzostwo*. T. XII: **Ilustrowany słownik zegarmistrzowski**. Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 1990.
- Ostatnie trzy tomy ukazały się już po śmierci autora.

Tekst opracował: **Edward Orłowski**
na podstawie www.franciszkanie.pl

